

Hållbarhet och tillväxt

HÅLLBARHET OCH TILLVÄXT

Sedan 2015 när den senaste översiktsplanen antogs har Trosa kommun vuxit kraftigt. Kommunfullmäktiges tidigare mål om en tillväxt har årligen överträffats med bred marginal med en befolkningsökning på i genomsnitt drygt 400 personer per år. Procentuellt har befolkningen ökat med mellan 3,0% och 3,8% per år vilket varit mycket högt även i jämförelse med övriga kommuner i landet. Förklaringen till detta är framförallt en omfattande inflyttning tack vare ett högt bostadsbyggande. Även när det gäller nybyggnad av bostäder per 1.000 invånare har Trosa kommun hört till toppskiktet i landet. Alla kommuner planerar för och önskar en ökande befolkning men att ligga på de nivåer Trosa kommun gjort de senaste åren är inte hållbart i längden. När antalet invånare ökar snabbt kan det vara svårt för kommunen att hinna med att bygga ut och finansiera övrig infrastruktur och kommunal service. Belastningen på infrastruktur i form av vägar, infartsparkeringar, vatten, avlopp, kollektivtrafik mm ökar. Efterfrågan på förskola, skola och vård växer. Trängsel riskerar att öka och de kvaliteter Trosa kommun står för i form av orörd natur, attraktiva kulturmiljöer, tillgängliga närströvmråden riskerar att påverkas negativt. Mot denna bakgrund är det därför viktigt att kommunen ser behovet att balansera tillväxt och hållbarhet eftersom en kontinuerlig tillväxt är nödvändig för kommunens framtida utveckling. Kommunfullmäktige kommer under planperioden att definiera ett nytt tillväxtmål vilket översiktsplanen kommer att utgå ifrån. Det kan handla om att peka ut områden som särskilt viktiga för natur- och friluftsliv, tydliggöra natur- och kulturmiljövärden som måste lyftas fram när nya exploateringsområden presenteras, föra en diskussion kring hur vi samtidigt som vi möjliggör en fortsatt tillväxt förhåller oss till Fastlagd kurs resonemang om kommunen som idyll och att låta respektive tätorts särprägel tillvaratas.

Utöver mer generella hållbarhetsfrågor såsom anpassning till ett framtida förändrat klimat, säkerställa biologisk mångfald, skapa förutsättningar för bättre luft- och vattenkvalitet, social hållbarhet m m behöver kommunens nya översiktsplan föra ett resonemang kring tillväxt

i förhållande till kommunens kärnvärden. Översiktsplanen ska även fortsättningsvis underlätta för medvetna och långsiktiga val som understödjer en hållbar utveckling för kommunen som helhet men också för dess invånare, företag och besökare. Samhällsplanering handlar alltid om att väga olika intressen mot varandra. De förslag och ställningstaganden som presenteras i översiktsplanen bygger på denna vägning och syftar till att fortsätta skapa förutsättningar för långsiktigt hållbar tillväxt utan att skapa obalans mot kommunens kärnvärden, kvaliteter och attraktivitet.

Så förblir vi en attraktiv och hållbar kommun

I Trosa kommun utgår planeringen från att det som är hållbart också är attraktivt för så många som möjligt. Vad som är attraktivt är förstås olika beroende på vem man frågar. Översiktsplanen har som mål att skapa en attraktiv miljö i Trosa kommun som är ekologiskt, socialt och ekonomiskt hållbar. Tas inte hänsyn till dessa faktorer finns en avsevärd risk för att endast kortsiktiga kvaliteter uppnås vilka inte håller i längden. Resultatet kan då bli att den attraktivitet Trosa kommun står för försvinner och kommunen utarmas vilket givetvis får negativa effekter för såväl boende som besökare. Att arbeta med att förena attraktivitet och hållbarhet med fortsatt tillväxt är en av de viktigaste framtidsfrågorna för Trosa kommun och planförslagen ska ta sin utgångspunkt i fastställda styrdokument såväl kommunala som regionala och statliga, Agenda 2030, gällande lagstiftning mm.

Krämo är ett marint naturreservat

Ekologisk hållbarhet och ekosystemtjänster

Bland ekologiska frågor att ta hänsyn till i planeringen är utsläppen av koldioxid en av de viktigaste. Sedan flera år tillbaka hör Trosa kommuns befolkning till de som har längst körstäcka med bil i Sörmland. De senaste årens inflyttning visar att många fortfarande pendlar till arbeten utanför kommunen. Noteras bör att även om befolkningen ökat har inte utpendlingen ökat i samma omfattning som befolkningen gjort vilket betyder att flera av de nya invånarna faktiskt också arbetar inom kommunen. Kommunens arbetsmarknad är också attraktiv för boende i andra kommuner, vilket gjort att inpendlingen ökat de senaste åren. Detta är en utveckling som ytterligare kan förstärkas när nya verksamhetsområden kan planläggas och byggas ut. Resande med bil hör till en av de största orsakerna till höga utsläpp av koldioxid vilket i sin tur påverkar klimatet. Genom att planera för ett samhälle som i mindre utsträckning bygger på bilresande skapas förutsättningar för kommunens invånare att göra klokare och mer hållbara val. Det sker genom att förtäta befintliga tätorter och stärka kollektivtrafikstråk men också genom att göra det lättare att cykla, gå eller åka tåg och buss. Genom att utforma kollektivtrafiken med mer renodlade direktlinjer, komplettera gång- och cykelvägnätet och bygga ut säkra cykelparkeringar samt skapa nya kollektivtrafikmöjligheter, t ex tågbuslinjen mellan Trosa och Vagnhärad, skapas bättre förutsättningar för kommunens invånare. De senaste årens satsningar har gett resultat vilket både syns i kollektivtrafikstatistik samt i den ständigt ökande beläggningen på infartsparkeringar framförallt vid Vagnhärad station men även vid Trosaporten, Kruthusparkeringen och Trosa hamn.

En källa till hög energiförbrukning i Trosa kommun är att många av våra äldre byggnader är ineffektiva och det går åt onödigt mycket energi för att värma upp dem. För ny bebyggelse ställer lagstiftningen hårda krav på minimal energiförbrukning. Genom att planera för tätare bebyggelse och ställa krav på en långsiktigt hållbar uppvärmning från förnyelsebara eller mer energieffektiva uppvärmningskällor kommer energiförbrukning för upp-

värmning minska. Det handlar dels om att ställa rimliga krav vid rätt tillfälle men också att bejaka den teknikutveckling som sker inom området. Sedan Översiktsplan 2015 antogs har mycket hänt och det som då främst endast var möjligt i ett större sammanhang sprider sig allt mer och blir nu mer vanliga även hos enskilda fastighetsägare. Trosa kommun har sedan lång tid uppmuntrat denna utveckling exempelvis genom att tidigt vara positiv till etablering av solceller och vindkraft.

Kraven som tillkommit på ny bebyggelse innebär en kraftigt minskad energiförbrukning för uppvärmning. Samtidigt måste konvertering av befintliga bostäder uppmuntras till mer energieffektiva energikällor då en stor del av dessa idag värms med direktverkande el. För att nå dessa fastighetsägare samarbetar Trosa kommun med Nyköpings, Oxelösunds och Gnesta kommuner om att tillhandahålla en kvalitativ och kostnadsfri energi- och klimatrådgivning. Trosa kommun arbetar dessutom för att ge förutsättningar för minskad energiförbrukning genom exempelvis kostnadsfria bygglov för solceller. Kommunen antog år 2018 en reviderad Energi- och klimatplan där kommunens målsättningar tydliggörs. Den redovisar också ett åtgärdsprogram för hur målen ska uppnås. Planen är ett levande dokument och åtgärder genomförs och nya tillförs. Energi- och klimatplanen ska vävas in i översiktsplanen och kommande detaljplaner på ett naturligt sätt.

De lokala kretsloppen har stor betydelse för vattenkvaliteten i de känsliga vattendragen, men kretsloppen påverkar också hela Östersjön. Genom att ingå i flera vattenvårdsförbund arbetar kommunen för att förbättra vattenkvaliteten såväl i Trosaån som utmed kuststräckan. Men ekologi handlar också om att värna de naturliga grönstråk som finns för att minska påverkan på ekosystemen och att göra människor medvetna om naturen omkring oss. Många studier visar på ett samband mellan välmående och närhet till grönområden oavsett om det gäller större naturområden eller mindre parker.

Trosa är en av Sveriges Ekokommuner

Trosa kommun har sedan länge arbetat med ett internt miljöledningssystem där kommunens enheter kartlägger och tar fram åtgärdsprogram för att mer konkret minska sin miljöpåverkan. Därutöver genomgår hela kommunens personal en miljöutbildning för att öka kunskapen inom ett flertal miljöområden. Kommunen arbetar kontinuerligt med insatser i projektform för att minska negativ påverkan på natur och miljö. Det har handlat om att inrätta naturreservat, bygga våtmarker och ta bort vandringshinder för fisk men också projekt för att ändra beteenden t ex Minimeringsmästarna, Östersjövänlig mat och anläggande av folkhälsostigar.

Trosa är en av Sveriges Ekokommuner med syftet att främja utvecklingen mot ett mer hållbart samhälle och verka som förebilder och föregångare inom miljöområdet. Inom ramen för detta deltar Trosa kommun i Ekokommunernas seminarier och utbildningar samt driver egna projekt. Genom gemensamma miljönyckeltal följs det årligen upp att utvecklingen i medlemskommunerna verkligen går mot en mer hållbar utveckling. Trosa kom-

mun är även medlem i Svealands kustvattenvårdsförbund, Trosaåns vattenvårdsförbund och Östra Sveriges luftvårdsförbund.

God samhällsplanering kan skapa förutsättningar för positiva effekter av ekosystemtjänster. Med ekosystemtjänster menas ekosystemens direkta och indirekta bidrag till människors välbefinnande och handlar om ett samspel mellan människa och natur. Ekosystemtjänster kan delas upp i fyra kategorier. Understödjande tjänster som möjliggör de andra ekosystemtjänsterna där djur och växters livsmiljöer samt biologisk mångfald inklusive genetisk mångfald och mångfald av livsmiljöer ingår. Utifrån ett översiktsplaneperspektiv är det här viktigt att bevaka att grönområden har en storlek som möjliggör en kvalitativ livsmiljö för djur och växter samt att arterna har möjlighet att sprida sig mellan områdena. Försörjande tjänster som levererar produkter, t ex livsmedel, vatten, råmaterial och läkemedel. Även dessa ekosystemtjänster kan påverkas av kommunens planering. Reglerande tjänster och kretslopp omfattar ett flertal tjänster såsom mikroklimat, hjälp att binda koldioxid, vatten-cirkulation och -flöden, erosionsskydd, pollinering och biologisk kontroll där arter reglerar varandra. Slutligen finns också hälsobringande tjänster där rekreation, hälsa, turism och estetiska och kulturella upplevelser ryms, vilka utgör tjänster som både kan stärkas och försvagas av kommunens planering.

Ofta är värdet av ekosystemens tjänster först uppenbart när de har fallerat. Ju mer påverkat ett ekosystem är, desto lägre blir dess motståndskraft mot kommande förändringar och det är därför viktigt att värna om alla arter och funktioner ekosystemen är uppbyggda av. Där har samhällsplaneringen en viktig roll genom hänsynsfull planering av stadens grön- och vattenområden samt planering för att trygga ekosystemens långsiktiga funktion genom att tillse tillräckligt stora ytor, variation av miljöer och kontakt med omgivande grönområden. I en växande kommun är det av betydelse att viktiga spridningskorridorer såväl i stort som smått säkerställs. Det kan handla

om större sammanhängande naturstråk i perifera lägen men också mindre orörda områden som är tätortsnära eller inom tätorterna. Sedan lång tid tillbaka har Trosa kommun arbetat med prioriterad grönstruktur, något som haft betydelse både för djur- och växtliv men också för kommunens invånare och dess livskvalitet. Även inom tätbebyggt område är dessa spridningsvägar viktiga. Det kan också handla om skötsel av ruderatmark och vägkanter för att underlätta för pollinatörer och fåglar samt anläggandet av blomsterängar i tätorterna. Just nu pågår också ett projekt att bygga bort befintliga vandringshinder i Trosaån för att förbättra för vattnets ekosystem och kommunen har kontinuerligt under planperioden utvecklat och förädlat tätorternas parkmiljöer. Arbetet via Trosaåns vattenvårdsförbund och Svealands kustvattenvårdsförbund kan på sikt resultera i ett fortsatt arbete med prioriterade blåstrukturer. På motsvarande sätt som kommunen arbetat med de prioriterade grönstrukturerna.

Andra aspekter som beaktas i planläggning och tätortsutveckling är bl a utformning av vägområden med mer växtlighet, möjliggöra passager inom bebyggelse som är tillräckligt stora för att djur ska röra sig obehindrat mellan områden och bättre utnyttja dagvatten som en resurs för området såväl för djur och växter som för människor.

Projektet att bygga bort vandringshinder i Trosaån ska främja vattnets ekosystem

Kommunen arbetar inte med grönytefaktor eller andra nyckeltal däremot säkerställs ekosystemtjänster genom att strategiskt viktiga naturområden planläggs och därmed lämnas oexploaterade, byggnader och offentliga miljöer utformas med växtlighet och vatten som naturliga inslag samt dess natur- och kulturmiljövärden ofta lyfts fram som särskilt värdefulla kvaliteter inför genomförandet. Arbetet med detta kommer att fortsätta under kommande planperiod.

Social hållbarhet

För att ett område ska vara socialt hållbart är det viktigt att människor trivs. Trivsel och trygghet hör ofta ihop eftersom trygghet krävs för att känna trivsel. En plats som erbjuder en kvalitativ miljö med växtlighet, god gestaltning och arkitektur, utsmyckning, goda mötesplatser, vackra hus mm skapar en kreativ miljö där människor möts och utvecklas. Att stärka kulturmiljön är viktig för att ett sammanhang ska upplevas. Vikten av att stärka kulturmiljön och knyta an till historien är av betydelse för att känna ett sammanhang. Detta blir särskilt viktigt i en snabbt växande kommun där gårdagens sociala sammanhållning riskerar att minska i takt med att antalet invånare som saknar denna förankring ökar. Att föra vidare och utveckla den Trosaanda som präglat kommunen sedan lång tid hör ihop med att hitta balansen mellan tillväxt och bevarande. Den närhet och samverkan mellan invånare, företag, föreningar och kommun som funnits sedan lång tid måste vårdas och vidareutvecklas och där bär alla ett ansvar. Under perioder av påfrestning har denna samverkan visat sig vara mycket värdefull. Exempelvis under några år när Trosa, liksom landets övriga kommuner, på kort tid tog emot ett stort antal nya invånare från andra länder.

Oavsett tid på dygnet ska alla oavsett kön, ursprung och ålder känna en trygghet och vilja att röra sig inom kommunen. I planeringen kan detta underlättas genom att skapa mötesplatser, möjliggöra en blandning av bostäder, kultur och service, planera för god kollektivtrafik samt ställa krav på en kvalitativ och trygg utformning av de

offentliga miljöerna. Trots att statistiken visar på att män i högre utsträckning utsätts för våldsbrott jämfört med kvinnor upplever kvinnor en större otrygghet än män. Detta är viktigt att ha i åtanke när nya områden planeras, resecentrum byggs ut, grönområden tillgängliggörs mm. Utifrån ett barn- och ungdomsperspektiv är det också av betydelse att identifiera stråk som upplevs som otrygga och därefter arbeta för att åtgärda dem. I vissa fall handlar det om kommunala vägar och grönområden och ibland behövs samarbeten med exempelvis Trafikverket och samfälligheter. Genom utformning och belysning m m kan tryggheten öka för de som rör sig i den fysiska miljön. Det handlar också om att säkerställa att underhåll och skötsel av offentliga platser genomförs på ett korrekt sätt.

Grönstråken är viktiga för den ekologiska hållbarheten, men hänger också samman med sociala faktorer. Att se och uppleva naturen eller gröna områden har många goda effekter på hälsan men det är också viktigt att invånarna upplever tillhörighet och stolthet över miljöerna omkring sig eftersom det medför att fler i högre grad engagerar sig i och bryr sig om dem. Kommunen har ett viktigt uppdrag att säkerställa att offentliga miljöer på allmänna platser underhålls och skapar kvaliteter men även enskilda fastighetsägare kan bidra på ett positivt sätt till hur vår allmänna miljö upplevs. Här är det viktigt att komma ihåg att de gröna stråken kan dels bestå av friväxande naturområden samt dels av anlagda parker och lekomyråden. Olika invånare har olika behov och önskemål.

Den sociala hållbarheten är integrerad i flera av kommunens ansvarsområden. I Trosa kommuns riktlinjer för folkhälsoarbetet anges att hälsofrämjande och förebyggande åtgärder skall prioriteras på en tidig nivå i planering och projekt, då möjligheterna att påverka är stora. Folkhälsoarbetet i Trosa ska utgå från det friska och positiva och det handlar i stor utsträckning om att skapa strukturer i verksamheten så att invånarna mår bra och lätt kan utveckla och bibehålla en god hälsa. Detta är be-

tydelsefullt på flera plan då hälsa, förutom sitt egenvärde, också innebär ekonomiska fördelar eftersom ohälsa är mycket kostsamt för samhället och för den enskilde. Från den 1 januari 2020 gäller FN:s barnkonvention som lag i Sverige. Översiktsplanen liksom kommunens övriga planering ska alltid beakta barnperspektivet utifrån konventionen. Vad gäller den fysiska planeringen är beslutat att detalj-, trafik- respektive kollektivtrafikplaner och större byggnationer av vägar/ gång- och cykelvägar ska beakta och integrera barnperspektivet. Det är också viktigt att vägar samt gång- och cykelvägar byggs tillgängliga för funktionsnedsatta för att göra det enkelt för alla att röra sig i kommunen.

I en globaliserad värld påverkas kommuner allt mer av händelser och konflikter långt utanför kommunens gränser. Liksom övriga kommuner i Sverige har Trosa kommun tagit emot många nya invånare med utländsk bakgrund, bl a genom den s k anvisningslagen, vilka ska integreras i vårt samhälle. Här har samarbetet med företag, föreningar och kommunens invånare varit väsentligt för att säkerställa ett gott mottagande. I en starkt växande kommun med stor brist på bostäder har nya lösningar prövats. När den akuta mottagningsfasen är avklarad gäller det att snabbt komma igång med förskola, skola och SFI så att alla lär sig svenska språket för att de nya invånarna ska kunna gå vidare till fortsatt utbildning,

På bibliotek Navet i Vagnhärad hålls Språkcafé

arbete och självförsörjning. Historiskt har Trosa kommun kunnat ta emot och erbjuda hjälp till behövande på ett bra sätt men i och med de stora antal som kommit på kort tid har kommunens organisation pressats till att hitta nya lösningar. Detta har inte varit möjligt att åstadkomma utan ett nära samarbete med kommunens företag, föreningar och invånare. Den lilla växande kommunen kan ha utmaningar i vissa frågor t ex att kunna erbjuda bostäder på kort tid men har samtidigt visat sig ha fördelar i att ha nära till invånare, skolor, företag, föreningar m fl som kan underlätta integrationsarbetet.

Ekonomisk hållbarhet

En kontinuerligt växande befolkning skapar förutsättningar för en fortsatt god ekonomi för Trosa kommun. Dock kan de senaste årens mycket snabba tillväxt ge tröskelleffekter som gör att ekonomin periodvis riskerar att bli ansträngd genom att exempelvis stora investeringar behöver tidigareläggas. Befolkningens sammansättning påverkar i hög grad kommunernas ekonomi och generellt går det att konstatera att i Sverige är det färre som i framtiden ska försörja fler. Detta gör att Trosa kommun måste planera långsiktigt för att säkerställa en god ekonomisk hållbarhet. Genom en aktiv översiktlig planering tillsammans med bl a kommunens årliga befolkningsprognoser och lokalplaneringsarbete skapas förutsättningar för att förutse framtida behov och därmed blir det enklare att förutse kommande investeringar. Det underlättar också dialogen med privata utförare som önskar etablera sig i kommunen. Nyligen etablerades en privat friförskola i Trosa och Vagnhärad så att tätorterna tillgodosåg behovet av ytterligare förskoleplatser. Den här typen av etableringar säkerställer att kommuninvånarna får den service de behöver samtidigt som kommunen själv inte behöver stå för alla investeringar.

För en förhållandevis liten kommun med stark tillväxt är det viktigt att pragmatiskt möta de behov och önskemål som uppstår i takt med att befolkningen ökar och därmed även efterfrågan på kommunala tjänster. Med viss regelbundenhet väcks frågor kring vilken kommunstorlek

Hamnbodarna

som är den ideala och hur landets regioner ska indelas. Beroende på vem som tillfrågas kommer svaret att variera. Trosa kommun är ur ett kommunalekonomiskt perspektiv inte särskilt stor men översiktsplanen planerar för en framtida befolkningstillväxt vilket gör att Trosa kommun står väl rustad för framtiden. Trosa ska även fortsättningsvis vara en kommun som erbjuder attraktiva boendemiljöer med närhet både till stad och natur.

Sett i ett långsiktigt perspektiv kräver ekonomisk hållbarhet att samhällsplaneringen skapar en flexibilitet och mångfald. Detta för att befintliga företag ska kunna fortsätta utvecklas men också för att tätorter och landsbygd ska kunna inrymma nyföretagande på fler ställen och på fler sätt. Sedan 2015 har företagandet kontinuerligt ökat i kommunen med en vidare spridning geografiskt och i branscher. Här är kommunikationerna av stor vikt eftersom människor och varor måste kunna transporteras konkurrenskraftigt och hållbart. I detta ingår att arbeta för en fungerande och attraktiv kollektivtrafik och tillhandahålla infrastruktur som fungerar långsiktigt. En fortsatt utbyggnad av fiber är också av vikt för att underlätta för elektronisk kommunikation men också att minska mängden resor genom att fler möten kan ske lokalt. Det här är frågor där den kommunala planeringen har ett tydligt ansvar. I kommunens Näringslivsplan är syftet att ange mål och riktning för samarbetet mellan Trosa kommun och det lokala näringslivet. Detta utvecklas i översiktsplanens avsnitt Näringsliv och turism.

Att skapa goda förutsättningar för utveckling av näringslivet är en viktig utgångspunkt i översiktsplanarbetet.

Pendling utanför kommunen förenklas med bla. Tågbusen och Trossabussen

Ett väl fungerande näringsliv är förutsättningen för ekonomisk tillväxt, för en god arbetsmarknad och för en kommunal ekonomi som möjliggör en långsiktigt hållbar utveckling och en god livsmiljö för kommuninvånarna. Med utgångspunkt i dessa argument understödjer Trosa kommun en blandad nybyggnation där både småhus, bostadsrätter och hyresrätter behövs för att Trosa ska få en balanserad bostadsmarknad. Detta är inte minst viktigt för att skapa flyttkedjor som ger möjligheter för yngre att etablera sig på bostadsmarknaden och för äldre att bo kvar i kommunen. Tillgång till hyresrätter är också av betydelse för att möjliggöra inflyttning till företag som nyrekryterar inom kommunen.

Trosaborna blir fler

År 2050 förväntas Stockholmsregionens befolkning ha vuxit till nästan 3,4 miljoner invånare, enligt RUF 2050. Det gör regionen till en av Europas snabbast växande storstadsregioner och en mycket viktig tillväxtmotor

för hela Sverige och inte minst sitt närområde. Trosa kommun har genom sitt geografiska läge en strategisk position och utgör idag liksom i framtiden en attraktiv bostadsort som kan kombinera närhet till storstaden med småstadens trygghet och lugn. Samtidigt kan kommunens arbetsmarknad erbjuda en kreativ blandning av såväl världsledande företag med forskning och utveckling samt mindre företag inom en mängd branscher. Närheten till både Stockholmsregionen och Norrköping-Linköpingsregionen är och har alltid varit en stark konkurrensfördel. Befolkningen har mer än fördubblats under de senaste 30 åren och kommunen har nu drygt 14.100 invånare. Kommunfullmäktiges mål är att befolkningstillväxten ska fortsätta det närmaste årtiondet med i genomsnitt ca 200 personer per år sett över en treårsperiod. I en liten kommun kan enskilda år få stort genomslag och därför är det viktigt att se detta ur ett längre perspektiv än redovisning per år. Under den kommande planperioden bedöms trycket på Storstockholmsregionen öka ytterligare och då kommer kommuner inom pendlingsavstånd, som till exempel Trosa, att ta del av detta. God tillväxt och välstånd är ingen självklarhet, utan förutsätter att man tar vara på de möjligheter som ges.

Befolkningstillväxt på Trosa kommuns egna villkor möjliggör inte bara att ett mer utvecklat serviceutbud kan erbjudas såväl kommuninvånare som tillfälliga besökare, utan också förbättrade ekonomiska möjligheter för kommunen. Befolkningstillväxten är också en nyckel för att motivera fortsatta satsningar på lösningar för det kollektiva resandet. Redan idag är halva den yrkesarbetande befolkningen sysselsatt utanför kommunens gränser och att förbättra förutsättningarna för kollektivtrafiken är därför av stor vikt på flera plan.

Under planperioden har också kommunens liksom Sveriges befolkning påverkats av en orolig värld med många på flykt. Även om huvuddelen av kommunens befolkningstillväxt kan förklaras av inflyttning från intilliggande kommuner och regioner kan invandringen förklara en del av ökningen. Genom anvisningslagen är samtliga kom-

muner skyldiga att efter anvisning ta emot nyanlända för bosättning. Kommunen har sedan lagen införts hanterat dessa nya invånare inom ramen för befintligt bostadsbestånd samt genom att bygga ett tillfälligt enklare boende. I en kommun med svår bostadsbrist har det nära samarbetet med företag, fastighetsägare, föreningar och andra organisationer varit mycket uppskattat och en nödvändighet för att klara kommunens åtaganden.

Samtidigt som det finns starka incitament för och positiva effekter av en växande befolkning ska risken för en alltför snabb tillväxt beaktas. Trosa kommuns attraktivitet förklaras bl a av dess småskalighet och varje tätorts särart därför är balansen mellan tillväxt och bevarande viktig att finna för kommunens långsiktiga planering. Det betyder dock inte att kommunen inte får förändras. Trosa är och har alltid varit en kommun som förändrats med tiden utifrån de förutsättningar som för tillfället råder. I översiktsplanearbetet kan kommunen vara tydlig med var bevarandevärden ska väga tyngst i förhållande till andra delar där mer omfattande förändringar kan tillåtas. De senaste årens starka tillväxt väntas avta något under kommande år. Detta till trots, står framför allt Vagnhärad inför en kraftig utbyggnad i en ganska nära framtid. Utbyggnaden av Ostlänken med nytt resecentrum kan komma att generera tillväxt som motsvarar ortens utbyggnadsperiod under 1970-talet, då befolkningen fördubblades under tio år.

Trosa i regionen

Stockholmsregionen antog 2018 den nya regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen där målbilden är att vara den mest attraktiva storstadsregionen i Europa 2050 med närmare 3,4 miljoner invånare. Trosa kommun utgör redan idag en del av Stockholmsregionen och kommer genom bl a Ostlänken att knytas ännu närmre Stockholms centrala delar. Den största restidsförkortningen blir dock söderut där städer som Norrköping och Linköping kommer att kunna nås inom attraktiv pendlingstid. Kommunens nya översiktsplan kommer att peka ut stora områden söder om E4 i stationsnära läge

som framtida bostads- och verksamhetsområden i norra Vagnhärad och de kommer att nå en betydligt större arbetsmarknad än vad som är fallet idag. Även Skavsta flygplats utanför Nyköping kommer att knytas närmre till Trosa kommun. Genom Ostlänken skapas en nära förbindelse från kommunen direkt till en station vid flygplatsen. Fortsatt utveckling av Skavsta kommer därmed att gynna Trosa kommun. Mycket av detta arbete kanaliseras via ÖMS-samarbetet som i nuvarande form blickar fram mot 2050. Trosa kommun har haft en del synpunkter i hur kommunen beskrivs och pekat på den starka bostads- och arbetsmarknaden som finns och som också genererar en betydligt större befolkningsökning än vad ÖMS 2050 anger. Samarbetet är dock viktigt för hela regionen för en långsiktigt hållbar planering.

Regionförstoring möjliggör en tryggare arbetsmarknad eftersom det ger tillgång till fler arbetsplatser och branscher i regionen. Utbyte av idéer, kunskaper och erfarenheter mellan aktörer på arbetsmarknaden kan öka. På sikt kommer Trosa att gynnas ytterligare av att tillhöra det expansiva stråket som sträcker sig från Linköping/Norrköping till Stockholm. Norrköping och Linköping har tydliggjort betydelsen av samarbete för att uppnå tillväxt samtidigt som Region Stockholm i sin regionala planering i högre grad blickar ut över länsgränsen. Om Stockholm ska fortsätta vara en tillväxtmotor för Mälardalen och

Ostlänken skapar nya förutsättning för pendling

Sverige i stort, förutsätts att även kommuner utanför länet är aktiva och arbetar för tillväxt, något som är fortsatt prioriterat för Trosa kommun.

Genom utbyggnaden av Ostlänken skapas också helt nya förutsättningar för regionförstoring. Under senare år mäts avstånd allt oftare i restid än i kilometer och med tätare förbindelser med avsevärt förkortade restider i kombination med ökad driftsäkerhet växer omlandet för Trosa kommun högst avsevärt. Idag är daglig arbets- och studiependling till Norrköping-Linköping ovanligt men blir med Ostlänken fullt utbyggd ett högst realistiskt alternativ. Även målpunkter som Uppsala och Arlanda kommer betydligt närmre än idag. Detta skapar också ännu bättre förutsättningar för kommunens företag och kommunen själv som organisation. Redan idag är inpendlingen förhållandevis stor för en kommun av Trosas storlek men möjligheterna förbättras ytterligare när Ostlänken tas i drift. Även besöksnäringen kan dra nytta av de förbättrade kommunikationerna.

Aktuella mellankommunala frågor

I Sverige ansvarar respektive kommun för planeringen inom sitt geografiska område dock finns frågor som inte begränsas av geografiska och organisatoriska gränser. Därför är samverkan över kommun- och länsgränser ständigt aktuellt. Översiktsplanen föreslår inte någon form av exploatering i anslutning till kommungränserna men det betyder inte att kommunen inte samarbetar över kommun- och länsgränserna.

Några av de frågor som är aktuella idag och som kommer vara fortsatt aktuella under planperioden är planeringen och utbyggnaden av Ostlänken, utveckling av kollektivtrafik och skärgårdstrafik, frågor relaterade till Trosaåns avrinningsområde samt vattenkvaliteten i Östersjön, effekter av framtida klimatförändringar i form av höjda havsvattennivåer, ökad risk för översvämningar samt skredrisk främst utmed Trosaån. I vissa fall samarbetar Trosa kommun redan idag i olika fora t ex Trosaåns Vattenvårdsförbund, Svealands Kustvattenvårdsförbund och Östra Sveriges luftvårdsför-

bund men en fortsatt utveckling av regionala samarbeten är något som uppmuntras. Även den statliga havsplaneringen berör fler kommuner utmed kusten.

Trosa kommun kommer fortsätta verka för samarbeten inom aktuella mellankommunala frågor av olika slag. Som angränsande till Stockholms län är det viktigt för Trosa kommun att också delta i samarbeten över länsgränsen. Utöver ovanstående finns flera gemensamma frågor som delas med exempelvis Södertälje och Nynäshamns kommun.

Så planeras tillväxten i Trosa kommun

I förslag till ny översiktsplan föreslås markreservationer som skapar förutsättningar för att nå kommunfullmäktiges befolkningsmål. Sammanlagt redovisas tänkbara boendeområden och stadsdelar vilka möjliggör mellan 2.000 till 2.500 nya bostäder i Vagnhärad, Trosa och Västerlångung. Räknat utifrån kommunens nuvarande hushållsstruktur med ca 2,3 invånare per hushåll skapas således möjligheter till ett teoretiskt befolkningstillskott på drygt 4.500 – 5.800 personer till kommunen. De förslag till nya bostäder som presenteras i planförslaget bedöms genomförbara inom planperioden och finns, med undantag av de nya förslagen, redovisade i kommunens befintliga bostadsförsörjningsprogram. Samtidigt visar erfarenheten att flera av projekten kan komma att fördröjas, falla bort eller revideras så att det totala antalet bostäder som faktiskt byggs under perioden blir mindre. För att nå det uppsatta målet för befolkningstillväxten måste kommunen således arbeta med projekt som teoretiskt innebär fler bostäder än det utpekade tillväxtmålet. Sannantaget är därför intentionen i översiktsplanen att ge förutsättningar för en årlig befolkningstillväxt på 2-3 procent. Översiktsplanen styr en stor del av kommunens bostadsbyggande till Vagnhärad mot bakgrund av marktillgång samt ortens goda förutsättningar till attraktivt boende och goda möjligheter till pendling med regional kollektivtrafik. Intentionen är att bygga i etapper så att en balans uppstår mot utbyggnaden av exempelvis offentlig service och tekniska försörjningssystem. Översiktsplanen varken kan eller ska svara på hur allt ska ordnas och var

allt ska placeras, men den ska ge beredskap för samhällenas utbyggnad för lång tid framöver. Ny bebyggelse ska tillkomma på ett varsamt sätt så att alla delar som berörs "hinner med" och så att Trosa kommuns profil inte förändras. Boendemiljöerna ska fungera i samspel med omgivningen och anpassas till förutsättningarna runt omkring vad gäller natur, trafikförsörjning, möjlighet till barnomsorg m m. Översiktsplanen pekar på vikten av rätt typ av exploateringar i rätt lägen, vilket kan skapa varierade boendemiljöer och en fortsatt mångfald på bostadsmarknaden. Strategiskt viktiga frågor för den fortsatta utvecklingen i Vagnhärad är att länka samman dagens Vagnhärad såväl med resecentrum vid Ostlänken och dess stationsnära bebyggelse som det nya bostadsområdet vid Solberga. Till detta kommer att skapa attraktiva entréer till Solberga och resecentrum samt trafiksäkra korsningspunkter för både oskyddade trafikanter och för biltrafiken.

Utöver nyexploatering beräknas en del av befolkningsökningen ske i befintligt fastighetsbestånd, bl a genom att fler väljer att bo permanent i sina fritidshus. Här finns erfarenheter från utvecklingen i områden som Sund, Stensund och Krymla. Den kommande tioårsperioden kommer permanentningen på Öbolandet, samt i Lagnövik/Hagstugan och Åda fritidsområde att fortsätta. I det fall konjunkturen viker kraftigt har det historiskt visat sig att kommunen ändå fortsatt växa genom en fortsatt permanentning av fritidshusområden.

Hållbarhet och tillväxt ska ske i samspel

Kontinuerligt tillväxt behövs för att kommunen även fortsättningsvis ska ha ekonomiskt utrymme för satsningar på kommunal service. Under de senaste åren har befolkningen vuxit betydligt mer än kommunens målsättning. En alltför kraftig befolkningsökning på kort tid försvårar för kommunen att säkerställa en kvalitativ service för medborgarna och företagen samtidigt som risken finns att de värden kommunen står för urholkas och i värsta fall byggs bort. En årlig befolkningsökning ställer höga krav på kommunen. Det behövs mark för bostadsbyggande av olika slag och

Nya bostadsområdet Emils backe växer fram

med olika upplåtelseformer samt arbetsplatser, insatser för fritidsverksamhet och service m m. Infrastrukturen behöver utökas i form av gator och vägar, ledningar, kollektivtrafik e t c. I takt med den förväntade befolkningsökningen behövs också ett ökat antal förskolor och skolor. Genom kommunens lokalstyrgrupp pågår en långsiktig planering utifrån översiktsplanen och de årliga befolkningsprognoserna för att ha en framförhållning när det gäller investeringar i nya kommunala lokaler och verksamheter.

Expansionen måste ske successivt och över hela kommunen utifrån varje plats förutsättningar. På detaljnivå kan detta styras genom att t ex nya bostadsområden byggs ut i etapper. De tekniska systemen måste fungera och kommunen kan ställa krav på att befintlig infrastruktur används i första hand. Att ansluta nya bostadsområden till fjärrvärmenätet, uppmuntra till installation av solceller eller att det finns cykelbanor i rätt lägen är exempel på vad som kan göra stor skillnad för vårt klimat.

På ett mer övergripande plan är det centralt att nya boendeyråden huvudsakligen tillkommer i lägen och stråk där man på sikt kan skapa förutsättningar för exempelvis kollektivtrafik och hållbara tekniska försörjningssystem. Exploateringen i vissa lägen kan, utöver att vara "hållbar" i sig själv, dessutom skapa eller förstärka existerande samband där det idag inte finns kollektivtrafik. Exploatering kan på så sätt förbättra förutsättningarna för befintlig, gles bebyggelse att bli hållbar. Detsamma kan i vissa fall gälla utvecklingen av tekniska försörjningssystem, exempelvis det kommunala vatten- och avloppsnätet.

Den befolkningstillväxt som föreslås i översiktsplanen innebär bättre underlag för service och handel, ökat skatteunderlag, möjligheter att klara av det lokala näringslivets arbetskraftsbehov osv. För att detta ska bli verklighet och långsiktigt hållbart krävs dock en bredd i kommunens befolkningssammansättning. Det uppnås genom att en mångfald av boendeformer uppmuntras. Olika åldrar, ekonomiska förutsättningar, erfarenheter och perspektiv ska rymmas i Trosa kommun.

Hållbarhet måste kombineras med attraktivitet och tvärtom. Redan i Översiktsplan 2010 gavs uppdraget att kombinera just dessa två parametrar, för att kommunen ska fungera både idag och imorgon. Arbetet fortsatte sedan i Översiktsplan 2015 och i den nu föreslagna översiktsplanen arbetar Trosa kommun vidare utifrån detta perspektiv. Genom att planera för hållbarhet skapas långsiktiga förutsättningar för attraktivitet. Tillväxt är nödvändig för kommunens överlevnad på sikt men tillväxten får inte ske på bekostnad av attraktivitet och hållbarhet.

I en kommun där många reser till sin arbetsplats eller studieort är det av betydelse att skapa förutsättningar för ett hållbart resande. Under de senaste åren har kommunen satsat på att göra kollektivtrafiken mer attraktiv och det har också resulterat i en kraftig ökning av andelen kollektivtrafikresande. Sett till länet är Trosa den kommun som ökat andelen mest av alla. Trosabusserna var en tidig satsning på en snabb direktbusslinje från Trosa

till Liljeholmen i Stockholm. Därutöver har den reguljära busstrafiken prioriterat direktbusslinjer till Nyköping och Södertälje för att korta restiden och därmed också öka attraktiviteten. Under 2019 har en tågbuslinje upphandlats vilken ska gå mellan Trosa och Vagnhärads station och alltid vara anpassad till tåget till och från Stockholm. Därutöver har kommunen kontinuerligt byggt ut antalet infartsparkeringar vid Vagnhärads station, kompletterat i gång- och cykelvägnätet för att underlätta för invånarna och vid viktiga pendlarknytpunkter har cykelparkeringar kontinuerligt byggts ut. Genom att förtäta befintliga tätorter och stärka med mer bebyggelse i kollektivtrafikstråk skapas också långsiktigt förutsättningar för att i framtiden ytterligare bygga ut kollektivtrafiken. Efter diskussioner med Region Sörmland kommer kollektivtrafikering av Stensundsvägen inledas inom en snar framtid och utöver detta har en kontinuerlig utbyggnad av laddstolpar pågått på kommunens parkeringar och exploaterade uppmuntras vid nybyggnation att följa kommunens exempel.

Resande är en del i den hållbara planeringen andra områden är inrättade av nya naturreservat, uppmuntra till utbyggnad av förnybar energi, säkerställa ett långsiktigt hållbart byggande av energieffektiva bostäder och lokaler samt uppmuntra till konvertering till mer energieffektiva uppvärmningssystem. Kommunen konstaterar att allt fler är intresserade av att installera solceller och kommunens energi- och klimatrådgivning kan ge stöd inför framtida investeringar för såväl privatpersoner som föreningar och företag.

En hållbar utveckling innebär också ekonomiska och sociala faktorer – att företag kan verka här och att fler kan flytta till och inom kommunen. Därutöver är det viktigt att kommunen planerar för att alla har möjligheter till en bra bostad, att kunna arbeta eller studera. Att kommunens nyanlända befolkning ges möjlighet till en god integration i form av utbildning i svenska, samhällsorientering och på sikt ett arbete med egen försörjning. Detta är aspekter som tillsammans skapar attraktivitet och trygghet. Samhällsplaneringen i Trosa kommun tar, expansions-

viljan till trots, inte bara hänsyn till utan försöker också stärka Trosas befintliga värden. I översiktsplanen pekas stora områden ut som kulturmiljöer, natur- och grönområden vilka bevaras inom och i anslutning till våra tätorter. Varsamhet och långsiktig hållbarhet ska präglade tillväxten i ekokommunen Trosa. Samtidigt är det viktigt att komma ihåg att Trosa är och har alltid varit en dynamisk kommun som bejakat utveckling och tillväxt. Genom ett rikt närings- och föreningsliv har kommunen tillsammans med dess invånare gemensamt skapat det Trosa vi ser idag.